

VILNIAUS UNIVERSITETO IR LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTO ARCHEOLOGŲ BENDRADARBIAVIMAS 1940–2010 METAIS

VALDEMARAS ŠIMĖNAS

Archeologijos katedros įkūrimo, raidos, vidaus gyvenimo, mokslo linės veiklos apžvalga yra pateikiama kitų šio straipsnių rinkinio autoriu. Todėl šiame straipsnyje dėmesys telkiamas labiau į išorinę Archeologijos katedros veiklą ir į šią katedrą bandoma pažvelgti tarsi iš šalies. Pirmiausia dėmesys skirtas Archeologijos katedros ryšiams su Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriumi. Reikia pripažinti, kad šio straipsnio autorius ilgą laiką dirbo tiek vienoje, tiek kitoje įstaigoje, o pastaruoju metu dirba abiejose. Todėl šis žvilgsnis taip pat yra kiek subjektyvus. Straipsnyje nekalbama apie tolimesnius ryšius ir bendradarbiavimą su kitų miestų ar užsienio įstaigomis. Tai tarsi vieno miesto archeologijos įstaigų tarpusavio santykį apžvalga.

Vilniaus universiteto Archeologijos katedros ir Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus istorijos glaudžiai susijusios. Abi šios įstaigos iš dalies yra išaugusios iš Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus Stepono Batoro universitetų palikimo. Abiem įstaigoms ilgą laiką vadovavo ar jose dirbo tie patys žmonės.

Su minėtomis įstaigomis taip pat glaudžiai susijęs šiandieninio Nacionalinio muziejaus archeologinių rinkinių, Archeologijos skyriaus ir paminklosaugos institucijų atsiradimas. Archeologinių rinkinių administracinė priklausomybė laikui bėgant kito. Jie keliavo iš rankų į rankas, buvo vienų nuosavybė, bet saugomi kitų ar kitose patalpose. Ne kartą tai vienai, tai kitai įstaigai buvo atėjusios sunkios dienos, neretai tvyrojo konkurencijos ar net panaikinimo ar sujungimo, nežinios jausmas. Tai atsiliepė jų tarpusavio ryšiams. Labai ryškiai pasireiškė ir vienokie ar kitokie asmenybių veiksmai.

Vilniaus universiteto Archeologijos katedra švenčia savo septyniasdešimtmetį. Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriui šiemet sukanka penkiasdešimt metų. Septyniasdešimt metų – ilgas laiko tarpas. Todėl ir šių įstaigų ryšiai, tarpusavio santykiai, bendradarbiavimas kito. To bendradarbiavimo negalima apibūdinti

vienu žodžiu: geras ar blogas, intensyvus ar pasyvus, šiltas ar šaltas. Visada buvo tam tikrą niuansą. Iš laiko perspektyvos galima skirti keletą pagrindinių šių įstaigų bendradarbiavimo etapų. Ne visada jie yra susiję su vienos ar kitos organizacijos vidaus pertvarkomis ar kaita.

Lietuvos istorijos instituto pirmtakas – Antano Smetonos lituanistikos institutas, veikęs nuo 1939 m. vasario 1 d. iki 1940 m. liepos 1 d. Institutas buvo įkurtas Respublikos prezidento aktu Nr. 103. Aktą pasirašė prezidentas A. Smetona ir švietimo ministras J. Tonkūnas. Instituto direktoriuim buvo paskirtas Švietimo ministerijos generalinis sekretorius Kazimieras Masiliūnas. 1939 m. kovo 6 d. įvyko iškildingas instituto atidarymas ir buvo skirtos patalpos adresu Totorių g. 12. Pradžioje institute buvo įkurti trys skyriai: Lietvių kalbos, Lietuvos istorijos ir Lietvių tautosakos. 1939 m. instituto veiklos plano projekte Lietuvos istorijos skyriuje buvo numatyta:

„1. Sudaryti proistorinę, archeografinę ir istorinę sekcijas.

[...]

7. Rūpintis gauti iš Rusijos Lietuvos archeologinę medžiagą ar bent jos nuotraukas su Petrapilio archeologinės komisijos protokolų nuorašais.“

Lituanistikos instituto Lietuvos istorijos skyriuje įvyko 12 posėdžių. Juose, be tikrujų skyriaus narių, dalyvavo dr. Jonas Puzinas ir Konstantinas Jablonskis¹. Kaip žinoma, dr. J. Puzinas buvo ir Vilniaus universiteto Archeologijos katedros įkūrėjas. Todėl verta žvilgtelėti į to meto J. Puzino veiklą įdėmiau.

J. Puzinas 1934 m. baigė studijas Heidelbergo universitete ir, parašęs bei apgynęs disertaciją, 1934 m. liepos 5 d. gavo filosofijos daktaro laipsnį. 1935 m. buvo paskirtas Kauno muziejaus konservatoriumi ir direktoriuimi. Tuo pačiu metu Vytauto Didžiojo universitete Kaune buvo įkurta Etnikos katedra. J. Puzinas tapo šios katedros vyr. asistentu. 1936 m. lapkričio 1 d. įsigalėjus Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus įstatymui, J. Puzinas tapo Prieistorinio skyriaus vedėju. 1936–1937 m., ruošdamas naują Prieistorinio skyriaus parodą,

Regina Volkaitė-Kulikauskienė (antra iš dešinės) archeologinių tyrimų Nemenčinės piliakalnyje metu, 1952 m.

Regina Volkaitė-Kulikauskienė (second from the right) during archaeological investigations of Nemenčinė hillfort, 1952

¹ Mokslų akademijos archyvas, f. 2, apyr. Nr. 1, saug. Nr. 10.

Pranas Kulikauskas (antras iš dešinės) archeologinių tyrimų Nemenčinės piliakalnyje metu, 1953 m.
Pranas Kulikauskas (second from the right) during archaeological investigations of Nemenčinė hillfort, 1953

daug važinėjo po užsienio muziejus, dalyvavo įvairiose konferencijose: Tarptautiniame archeologų kongrese Osle, Pirmajame Pabaltijo istorikų suvažiavime Rygoje. Per trumpą laiką iki 1938 m. sausio 25 d. Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje buvo atidaryta nauja Priešistorinio skyriaus paroda. Ekspozicijos atidarymė dalyvavo Respublikos prezidentas A. Smetona. 1936–1939 m. J. Puzinas vykdė aktyvius arche-

ologinius tyrinėjimus ir kasinėjimo per dešimt kapinynų. Vytauto Didžiojo universitete buvo skaitomos archeologijos paskaitos. 1939 m. balandį J. Puzinas tapo privatdocentu, o 1939 m. gruodžio 15 d. – docentu. Lietuvai atgavus Vilnių, iš jų buvo perkeltas Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakultetas. Ir čia J. Puzinas buvo labai aktyvus. Jo pečius užgulė organizacinių Etnikos katedros persikėlimo į Vilnių darbai. Taigi, kaip matome, kuriant Antano Smetonos lituanistikos institutą, J. Puzinas buvo užsiėmęs

kitais darbais². 1940 m., perkėlus į Vilnių, Etnikos katedra buvo suskaldyta į dvi savarankiškas Etnologijos ir Archeologijos katedras. 1940 m. spalio 20 d. J. Puzinas buvo išrinktas Archeologijos katedros vedėju, 1941 m. sausio 1 d. paskirtas extraordinariu profesoriumi, 1941 m. kovo 6 d. tapo dekanu pavaduotoju, o nuo 1941 m. birželio 26 d. – Humanitarinių mokslų fakulteto dekanu. Juo buvo iki 1944 m. liepos 3 d. – kol pasitraukė į Vakarus.

1940 m. rugpjūtį Antano Smetonos lituanistikos institutas buvo pavadintas Lituanistikos institutu. 1941 m. sausio 15 d. sovietinė valdžia institutą uždarė ir vietoj jo įkūrė Lietuvos mokslų akademiją. 1941 m. prie Lietuvos mokslų akademijos Humanitarinių mokslų skyriaus buvo įsteigtas Istorijos ir archeologijos institutas. Steigiant institutą aktyviai dalyvavo prof. J. Puzinas. 1941–1944 m. jis buvo Lietuvos mokslų akademijos Proistorės skyriaus vadovas. Vokiečių okupacijos metais Istorijos ir archeologijos institutas aktyviai neveikė. 1941 m. buvo įsteigta Kultūros paminklų apsaugos įstaiga. Čia ir vėl aktyviai dirbo J. Puzinas. Vokietijos mokslo

² Mažiulis A. Prof. dr. J. Puzinas ir jo mokslinis palikimas. In: Puzinas J. *Rinktiniai raštai*. 1. Chicago, 1983, p. 13–22; Kulikauskas P., Zabiela G. Lietuvos archeologijos istorija (iki 1945 m.). Vilnius, 1999, p. 221–230.

Punios piliakalnio
archeologiniai tyrimai,
1958 m.

*Archaeological
investigations of Punia
hillfort, 1958*

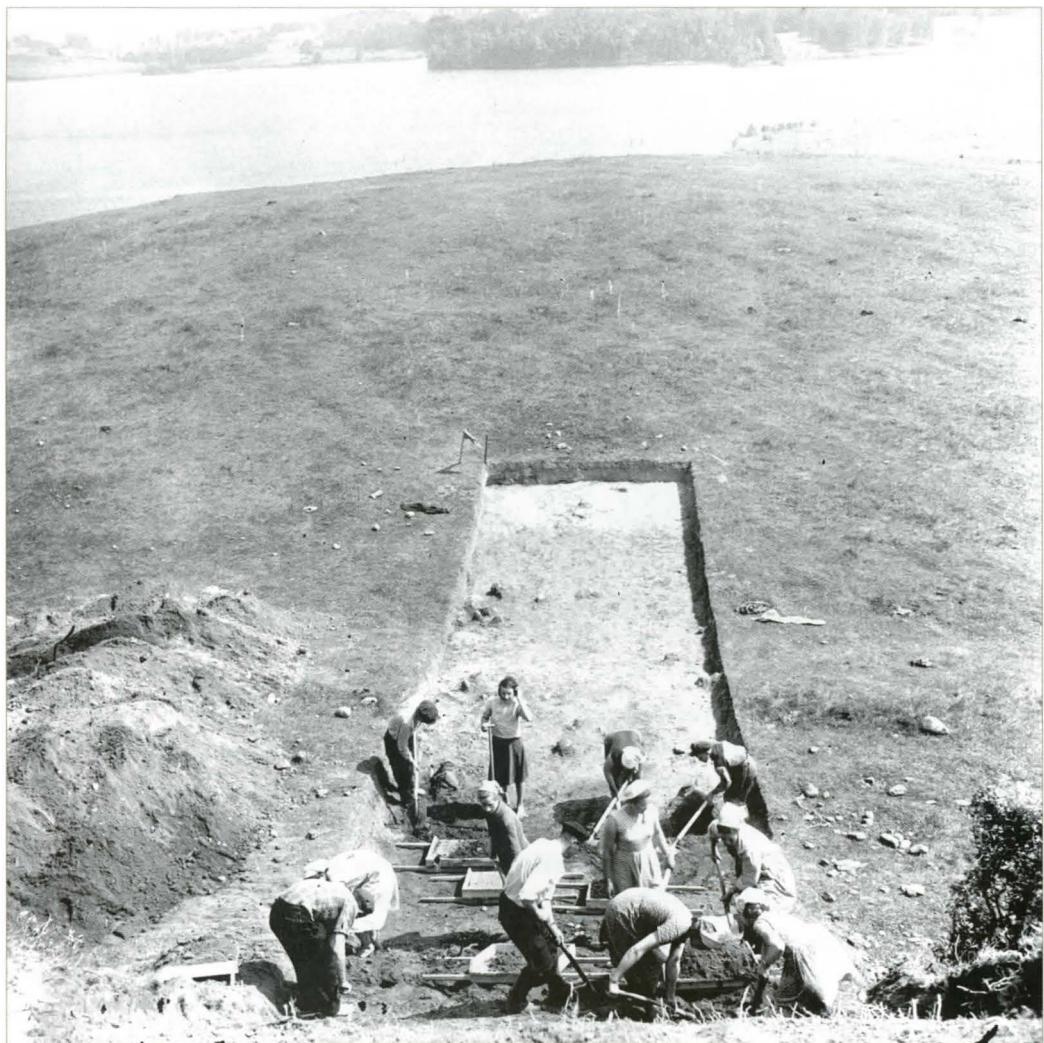
institucijų archyvuose (Herderio institute Marburge, Šlēzvigo-Holšteino žemės muziejuje) yra išlikę karo metų dokumentų, darbo planų, kuriuose minimas J. Puzinas ir jam suformuluotos užduotys parašyti straipsnius, sudaryti archeologijos paminklų sąrašus³. 1944 m. J. Puzinas pasitraukė į Vakarus. Baigėsi pirmasis archeologijos etapas, susijęs su jo vardu. J. Puzino vietą ateityje užėmė jo mokiniai.

Nederėtų užmiršti, kad Vilniuje dar buvo likę Stepono Batoro universiteto dėstytojų ir archeologų. Pirmiausia reikėtų paminėti archeologus V. Holubovičių ir E. Cehak-Holubovičiovą. 1938–1941 m. vyko aktyvūs kasinėjimai Vilniaus Žemutinėje pilyje, Katedros aikštėje, Gedimino pilies kalne, Kreivajame mieste.

Pirmajį etapą galima apibūdinti kaip kūrimosi, nežinomybės ir įvairių organizacijų funkcijų susimaišymo laikotarpį. Ypač tai pasakytina apie Lietuvos mokslų akademijos ir jos sistemoje besikuriančio Istorijos instituto darbo pradžią. Tuo metu Vilniaus universiteto Archeologijos katedra, be abejō, vyravo ir telkė visą archeologinę veiklą. Mokslų akademijos sistemoje su archeologine, paminklosaugine ar muziejine veikla susijusios įstaigos tik kūrė savo darbo planus. Ypač išskirtinė to meto archeologijos asmenybė buvo J. Puzinas.

Antrasis etapas prasidėjo tuoj po karo, 1945 m., ir truko iki 1962 m. Tai abiejų

³ Hoffmann M. Carl Engel i jego działalność w Komisariacie Rzeszy Wschód w latach 1941–1942. In: *Baltowie i ich sąsiedzi. Marian Kaczyński in memoriam*. Warszawa, 2009, s. 49, 56.

Paveisininkų piliakalnio archeologiniai tyrimai, 1962 m.

Archaeological investigations of Paveisininkai hillfort, 1962

įstaigų stiprėjimo ir glaudaus bendradarbiavimo laikas. Tuo metu jau aktyviai veikė J. Puzino mokiniai. Apie šį laikotarpį išliko to meto archeologų Prano Kulikausko ir Adolfo Tautavičiaus (kol kas nepaskelbtii) prisiminimai. Kai kuriuos faktus galima patikrinti pagal istoriko Vytauto Merkio prisiminimus. Šio laikotarpio archyviniai dokumentai nėra iškalbūs. Tai daugiausia darbo planai, glausti posėdžių protokolai ar darbo ataskaitos.

Pirmieji pokario metai archeologams nebuvo lengvi. 1945–1948 m. spaudoje pasirodė vos keli archeologiniai straipsniai. A. Tautavičius savo prisiminimuose apie

1946 m. rašo: „Atvažiavau laikyti egzaminų. Universitete pažįstamų dar nėra. Patalpos aplieastos, nors langai ir yra, durys – taip pat...“ „Už savaitės ar dviejų fakulteto dekanas K. Korsakas sukvietė į auditoriją ir pranešė, kad nesusidarė archeologų grupės, tos specialybės nebus, jei norime – galime pereiti į etnografiją. Tapau „etnografu“ iki 1948 m., kai sujungė mus su Kauno universitetu ir iš ten atkėlė archeologiją.“ 1948 m. rudenį prasidėjo archeologijos paskaitos. Archeologijos kursus Vilniaus universitete skaitė Regina Volkaitė-Kulikauskienė ir Pranas Kulikauskas. Reikia paminėti, kad P. Kulikauskas tuo pačiu metu dirbo ir Istorijos institute. Tai jau J. Puzino mokiniai. 1949 m. pavasarį Vilniaus universitetą baigė ir pirmoji archeologė – Kazimiera Gabrūnaitė (1916–1990). Iki 1962 m. Vilniaus universitetas jau buvo parengę apie 40 archeologų. Vilniaus universiteto ir Istorijos instituto bendradarbiavimas labiausiai pasireiškė bendrais P. ir R. Kulikauskų archeologiniais tyrinėjimais ir studentų archeologinėmis praktikomis. Tuo metu bendrai buvo tirti: Linksmučių (1948–1949), Laičių (1949–1952), Nausodžio (1949) kapinynai; Nemenčinės (1952–1954), Migonių (1954–1955) piliakalniai ir gyvenvietės bei kt. objektai. P. Kulikauskui įstojo į aspirantūrą Maskvoje, Vilniaus universitete kurį laiką (1954 m. kovo 17–1959 m. birželio 30 d.) dėstytojavo Istorijos instituto archeologas A. Tautavičius.

Istorijos institute nuo jo įsteigimo dirbo nemaža archeologų. Jų vis daugėjo, ir 1952 m. lapkričio 1 d. buvo sudarytas Archeologijos ir etnografijos sektorius, 1960 m. gruodžio 1 d. archeologai atskyrė nuo etnografų ir Istorijos institute buvo įsteigtas atskiras Archeologijos sektorius (taigi Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriui šiemet sukanka tik 50 metų). Jame 1962 m. jau dirbo trylika archeologų, iš jų keturi mokslų kandidatai (dabar daktarai), viena aspirantė. Visi jie buvo Vilniaus universiteto auklėtiniai. Kaip dar vienas ryškiausiu bendradarbiavimo pavyzdžių taip pat gali būti nurodytas bendras darbas „Lietuvos archeologijos bruozai“ (1961 m.). Monografiją raše Vilniaus universiteto darbuotoja R. Volkaitė-Kulikauskienė ir Istorijos instituto archeologai A. Tautavičius bei P. Kulikauskas.

Su Vilniaus universitetu ir Mokslų akademijos Istorijos institutu yra susiję dabartinio Nacionalinio muziejaus rinkiniai ir muziejaus Archeologijos skyriaus istorija⁴. Tik įkurtai Mokslų akademijai 1941 m. buvo perduoti visi senieji Vilniaus muziejų ir mokslo draugijų archeologiniai rinkiniai. Nors jie priklausė Istorijos institutui, buvo saugomi Vilniaus universiteto patalpose. Be to, Mokslų akademijos sistemai priklausė Šiaulių „Aušros“ muziejaus rinkiniai. 1952 m. iš įvairių rinkinių buvo suformuotas Istorijos ir etnografijos muziejus Vilniuje. 1964 m. įkurtas ir šio muziejaus Archeologijos skyrius.

⁴ Griciuvienė E. Lietuvos nacionalinio muziejaus Archeologijos skyrius. In: *Lietuvos proistorė. Archeologijos ekspozicijos vadovas*. Vilnius, 2000, p. 12–16.

Regina Volkaitė-Kulikauskienė (stovi) archeologinių tyrimų Girkaliuose metu, 1966 m.

Regina Volkaitė-Kulikauskienė (standing) during archaeological investigations of Girkaliai, 1966

Trečasis etapas, prasidėjęs 1962 m., truko maždaug iki XX a. devintojo dešimtmečio vidurio. Jį būtų galima apibūdinti kaip bendradarbiavimo atšalimo laikotarpį. Tai daugiausia susiję su asmenybių tarpusavio nesutarimais ir konfrontacija. Taip pat turėjo reikšmės Archeologijos katedros prijungimas prie Lietuvos TSR istorijos katedros (1966 m.) ir archeologijos kaip mokslo nuvertinimas Vilniaus universitete. O Mokslų akademijos Istorijos instituto archeologai atlaikė savo pozicijas, iš dalies, atsiradus kitų archeologinius padalinius turinčių įstaigų (daugiausia muziejinių ir paminklosauginių), net sustiprino savo pozicijas visoje Lietuvoje. Tačiau tarp istorikų archeologai savo pozicijų nesustiprino.

Asmenybių tarpusavio nesutarimai ir konfrontacija prasidėjo tada, kai R. Volkaitė-Kulikauskienė nutarė pereiti dirbtį į Istorijos institutą, o P. Kulikauskas – į Vilniaus universitetą. Toks susikeitimasis vietomis tarsi turėjo išlaikyti jų vadovaujančias pozicijas universiteto katedroje ir instituto Archeologijos skyriuje. Tačiau Istorijos institute R. Volkaitė-Kulikauskienė netapo skyriaus vedėja, o į P. Kulikausko vietą buvo paskirtas A. Tautavičius. Tai sukėlė tarp jų nesantaiką visam gyvenimui. Ypač ji jaučiamama skaitant šių archeologų atsiminimus⁵. Kulikauskai, dirbdami skirtingose

⁵ Kulikauskas P. Kelias į archeologiją. Vilnius, 2003, p. 126.

įstaigose, ir toliau vykdė bendras archeologines ekspedicijas. Šiuo laikotarpiu buvo kasinėti Rudaminos piliakalnis (1965), Girkalių kapinynas (1966), Sudargo piliakalnis (1970) ir kt. objektais.

Vilniaus universiteto studentai dalyvavo daugelyje Istorijos instituto archeologinių ekspedicijų, archeologai dalyvaudavo bendrose konferencijose. Priešprieša labiau pasireiškė mokslo darbuose ir asmeniniuose santiukuose. Šios nesantaikos vaisius nuo aštuntojo dešimtmečio pradžios ne kartą teko pajusti ir šių eilučių autorui.

Ketvirtajį etapą būtų galima įvardyti kaip archeologų kartų kaitos ir jaunų archeologų atėjimo laiką. Tuo metu nebeliko asmeninės nesantaikos ir gyvenimas vėl pajudėjo savo vaga. Šiam laikotarpiui priskirtinas Archeologijos katedros atkūrimas Vilniaus universitete. Įstaigų bendradarbiavimas gerokai suintensyvėjo. Gerokai padaugėjo bendrų renginių. Šis laikotarpis truko iki atgimimo pradžios ir kiek vėliau.

Penktajį etapą būtų galima įvardyti reformų ir nežinios visoje mokslo sistemoje laiku. Tai apėmė visas mokslo institucijas. Visą laiką tyvirojo nežinia, reformų projektai keitė vieni kitus. Mokslų akademija ir jos institutai balansavo ant panaikinimo ar prijungimo prie kitų institucijų ribos. Vis buvo gąsdinama sujungimais, atleidimais, įstaigų panaikinimu. Tai skatino įstaigų konkurenciją ir veikė jų darbuotojų tarpusavio santiukius, atsiliepę ir archeologų bendravimui. Neretai archeologai organizuodavo konferencijas tuo pačiu pavadinimu ir tuo pačiu metu. Dažnai skirtingų institucijų archeologai net neinformuodavo vieni kitų apie vykstančias konferencijas. Tiesa, kaip labai reikšmingą įvykį reikėtų paminėti visuomeninės organizacijos – Lietuvos archeologijos draugijos – įsteigimą. Draugija tapo archeologus vienijančia organizacija. Per tą nežinią ir „pertvarkas“ smarkiai nukentėjo Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyrius. Instituto viduje vyko reformos, buvo įsteigtas atskiras Miestų archeologijos skyrius. Ypač reikšmingas įvykis buvo Klaipėdos universiteto įkūrimas. Ten susiformavo labai stiprus archeologijos tyrimų centras. Į stiprėjantį Klaipėdos universitetą perėjo dirbtai kai kurie Lietuvos istorijos instituto archeologai. Tai gerokai atsiliepė instituto Archeologijos skyriaus darbui ir instituto leidžiamų leidinių periodiškumui.

O Vilniaus universiteto Archeologijos katedra per šį laikotarpij gerokai sustiprėjo. Ją palaikė universiteto vadovybė. Ypač padidėjo visuomenės domėjimasis archeologija. Auga nauja stipri Archeologijos katedros išugdyta archeologų karta.

Šiandieną apibūdinčiau kaip naujų galimybių laikotarpi. Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyrius prarado monopolio teisę visoje Lietuvoje. Tai pasakytina tiek Vilniaus universiteto, tiek Klaipėdos universiteto ar kitos kokios organizacijos adresu. Tačiau jis išgyveno, atsitiesė ir tapo lygiaverčiu partneriu. Šiuo metu instituto Archeologijos skyriuje dirba devyni daktarai, viena doktorantė ir dailininkė. Dauguma jų yra jauni ir kupini jėgų dirbtai. Priėmus naujaji Lietuvos istorijos instituto

Bendro projekto
„Archeokraštovaizdis“
archeologiniai
tyrimai Kurmaičių
mikroregione, 2010 m.

*Archaeological
investigations of
Kurmaičiai micro-
region organised
for the joint project
"Archaeolandscape",
2010*

statutą yra užtikrinta stabilesnė įstaigos padėtis. Tai nuteikia optimistiškai. Nerimą kelia tik jaunų, neturinčių mokslo laipsnio specialistų trūkumas ir nesibaigianti ekonomikos krizė.

Kaip naujų galimybių laikotarpį įvardyčiau bendrus Vilniaus universiteto ir Lietuvos istorijos instituto archeologų Mokslo tarybos fondo finansuojamus projektus „Archeolitas“ ir „Archeokraštovaizdis“. Keli Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyrius darbuotojai jau dėsto universiteto Archeologijos katedroje.

Kaip dar vieną bendrų ateities darbų gairę nurodyčiau archeologijos prestižo kėlimą tarp kitų mokslų. Archeologija jau seniai atsisakė kastuvo, vis dažniau bendraujame su tiksliu ar gamtos mokslų atstovais. Archeologija tikrai jau nebéra vien tik istorijos mokslo tarnaitė. Tą archeologijos ir istorijos išskyrimo mokslų klasifikatoriuje etapą visa Europa pergyveno jau šeštajame praeito amžiaus dešimtmetyje. Net Sovietų Sąjungoje mes buvome likusios tik trys Pabaltijo sesės. Estai tą žingsnį žengė vos tik atkūrė nepriklausomybę.

Taigi, sveikindamas Vilniaus universiteto Archeologijos katedrą garbaus 70 metų jubiliejaus proga, tiesiu tolesniui ir dar glaudesiui bendradarbiavimui ranką viso Lietuvos istorijos instituto, Archeologijos ir Miestų archeologijos skyrių vardu.

COLLABORATION BETWEEN ARCHAEOLOGISTS OF VILNIUS UNIVERSITY AND THE LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY IN 1940–2010

VALDEMARAS ŠIMĖNAS

Summary

The aim of this article is to discuss collaboration between archaeologists of the Vilnius University Department of Archaeology and Lithuanian Institute of History from the establishment of these institutions until the present day. The article references other authors, memorials, archival material and personal experience.

The establishment, development, internal affairs and academic activities of the Department of Archaeology have been discussed in other authors' articles in this publication. That is why this particular article is concentrated on the external affairs of the Department of Archaeology and aims to give an outside look. Admittedly, the author of this article spent a great deal of time working for one of these institutions, and recently he has been working for both simultaneously. That is why the perspective is somewhat subjective. The article does not speak about the future relations and collaboration with institutions in other cities or countries. It is more like a review of the relationship between two archaeological institutions in one city.

The histories of Vilnius University Department of Archaeology and Lithuanian Institute of History Department of Archaeology are closely connected. Both Departments were partly formed from the legacy of Kaunas Vytautas Magnus University and Vilnius Stephen Bathory University. For a long time, the same people worked at and managed both institutions.

The predecessor of the Lithuanian Institute of History is the Antanas Smetona Institute of Lithuanistics, which operated from March 1, 1939 to January 16, 1941. On January 16 the Institute was taken over by the Soviet government which established the Lithuanian Academy of Sciences instead. The Institute of History and Archaeology was established in 1941 at the Department of Humanities of the Lithuanian Academy of Sciences. One can see that the word 'archaeology' was in the title of the Institute. The archaeolo-

gist and Professor J. Puzinas actively participated in the establishment of the Institute. It did not function during the German occupation and was re-established in 1945 as the Institute of History.

The appearance of the modern archaeology collections in the National Museum, its Archaeology Department and heritage protection establishments is closely related to the aforementioned institutions. The administrative dependency of the archaeological collections changed over time. The collections belonged to some people, but were held by others or stored in "extraneous" locations. Often the institutions had troubles; the feelings of rivalry, even abolition or merging and uncertainty were felt in the air. They had consequences for the relationship. The various actions of some persons also manifested prominently.

Seventy years is a long period of time, so the relationship and collaboration between the two institutions kept changing over time.

The first stage (from 1940 to 1944) was the period of establishment, uncertainty and overlapping functions. It especially describes the Lithuanian Academy of Sciences, the establishment and the work start of the Institute of History in its system. At that time, the Vilnius University Department of Archaeology clearly dominated and concentrated all archaeological activities. The archaeological, heritage protection and museological institutions within the system of the Lithuanian Academy of Sciences were just beginning to plan their work. The most prominent person in archaeology at that time was J. Puzinas.

The second stage lasted from 1945 to 1962. It was a period when both institutions grew stronger and worked close together; a time of works of J. Puzinas' students. About 40 archaeologists graduated from Vilnius University in 1962 and quite a few archaeologists worked at the Institute of History since its establishment. On November 1, 1952, the Archaeology and Ethnography sector was established and on December 1, 1960,

archaeologists separated themselves from ethnographers and established the Archaeology sector (it is only our 50th anniversary today!). Thirteen employees worked at the sector by the year 1962; 4 of them were doctoral candidates (now they are doctors) and one was doctoral student. All of them were Vilnius University graduates. One of the first examples of collaboration is the combined work “Lietuvos archeologijos bruožai” (“The Features of Lithuanian Archaeology”) published in 1961.

The third stage began in 1962 and lasted until the ninth decade of the 20th century. It could be described as the collaboration cooling period. It is mostly related to disputes and confrontations among certain individuals. The incorporation of the Archaeology Department into the Department of the Lithuanian SSR History (in 1966) and the down-grading of archaeological science in Vilnius University were also consequential. In the mean time, archaeologists from the Institute of History of the Academy of Sciences held their ground, partly due to the establishment of other institutions containing archaeological departments (mostly museums and heritage protection institutions); they even fortified their position throughout Lithuania. However, archaeologists failed to strengthen their position among historians.

The fourth stage could be described as a change of generations and the coming of young archaeologists. At that time, the personal discords ceased, and life started getting back to normal. The Department of Archaeology was reopened at Vilnius University. The collaboration between the institutions grew a lot more intensive, the number of joint events increased. This period lasted until the beginning of resurgence.

The fifth stage is the period of reforms and uncertainty in the entire education system. The situation involved all the scientific institutions as well. Obscurity was all around; the reform projects came one after another. The Academy of Sciences and its institutes were on the brink of abolishment or incorporation into other institutions. There was a constant threat of incorporation, sacking and abolishment. It encouraged competition and affected relationships between the employees. It also had an affect on archaeologists. However,

one important event – the establishment of the public organisation called Society of the Lithuanian Archaeology – must be mentioned. The Society became the element that united the archaeologists. During the time of uncertainty and reforms, the Archaeology Department at the Lithuanian Institute of History suffered. Internal reforms in the Institute were happening, e.g., a new Department of Urban Studies was established. Part of the Institute's archaeologists moved to the young and potent Klaipėda University which could have been the fatal blow to the Institute. In the meantime, the Department of Archaeology in Vilnius University grew stronger and found support in the University leadership. The public interest in archaeology increased as well. A new generation of strong archaeologists brought up by the Archaeology Department is rising.

I would describe the present period as a time of new opportunities. The Department of Archaeology of the Lithuanian Institute of History lost its monopoly in Lithuania. This could also be said about Vilnius University, Klaipėda University and any other institution. But the Department survived, got back on track and became an equal partner. The Department of Archaeology of the Lithuanian Institute of History currently employs nine PhD holders, one doctoral student, one senior assistant and an artist. Most of them are young and full of energy to work. Since the new statute of the Lithuanian Institute of History has been passed, it ensured a more stable position for the Institute. That really sets the optimistic mood. The only worry now is the lack of young uncertified specialists.

I would also name the projects “Archeolitas” (“Archaeolith”) and “Archeokraštovaizdis” (“Archaeolandscape”) jointly implemented by archaeologists from Vilnius University and the Lithuanian Institute of History and funded by the State Studies Foundation as a period of new opportunities. Several archaeologists from the Lithuanian Institute of History are already teaching at the Vilnius University Department of Archaeology, some more are still waiting for their turn.

Raising the prestige of archaeology among other sciences would also be another guideline for the joint work in the future. Archaeology

renounced the use of spade long ago; now, we work with people from exact sciences and natural sciences more frequently. Archaeology is no longer just a servant science for history. Europe underwent the separation of archaeology and history in the classification of sciences in the sixth decade of the previous century. Just we, the three Baltic sisters, survived even in the Soviet Union. The Es-

tonians made that move as soon as they regained their independence.

Therefore, I congratulate the Vilnius University Department of Archaeology with the 70th anniversary and extend my hand in hope for a longer and closer collaboration in the future on behalf of the Lithuanian Institute of History, the Departments of Archaeology and Urban Studies.